

Kunta- ja hyvinvointijaosto

Asia: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

<https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+99/2025>

Teema: Sote-palveluiden vaikuttavuuden edistäminen.

Millaiset määrärahat ja resurssit on käytettävissä vaikuttavuuden edistämiseen?

Miten mm. hyvinvointialueiden palveluiden vaikuttavuutta, kustannusrakenteita ja yksikköhintoja seurataan ja tehdään näiden pohjalta vertailua sekä analyysia? Miten tietojen käyttöä ministeriöissä ja etenkin hyvinvointialueilla edistetään?

Sote-palveluiden vaikuttavuuden toimeenpano-ohjelma

Vaikuttavuuden edistäminen on organisoitu Orpon hallitusohjelman mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriössä kansallisen sote-tietojohdamisen ja vaikuttavuuden kehittämisen toimeenpano-ohjelmaan. Ohjelmalla on käytettävissä vuosittain kahdeksan miljoonaa euroa. Ohjelma koostuu yhdeksästä kokonaisuudesta:

1. Terveystieteiden, sosiaalihuollon sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen arviointi- ja suositustoiminnan yhtenäistäminen ja vahvistaminen
2. Palveluvalikoiman periaatteista säättäminen HE
3. Sosiaali- ja terveydenhuollon arviointiprosessien ja –kriteerien yhtenäistäminen ja uudistaminen
4. Käypä hoito – ja hoitotoiminnan (Hotus) suositustoiminnan vahvistaminen
5. Laatu-, vaikuttavuus- ja kustannusvaikuttavuustiedon tuotannon, analysoinnin ja hyötykäytön tehostaminen
6. Vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden tutkimuksen ja kehittämisen tukeminen sekä vaikuttavuuden arviointiosaamisen vahvistaminen
7. Vaikuttavien menetelmien ja toimintamallien levittäminen ja käyttöönoton tuen vahvistaminen
8. Vaikuttavien hankintakäytäntöjen levittäminen
9. Kansallisen vaikuttavuusperustaisen ohjauksen kehittäminen

Useimmat kokonaisuudet pitävät sisällään useampia projekteja tavoitteiden mukaisesti. Projekteja toteutetaan virkatyönä, konsulttiselvityksinä sekä terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen projektityönä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon mukaan lukien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen arviointi- ja suositustoimintaa selvitetään kolmessa erillisessä selvityksessä jakautuen terveydenhuollon, sosiaalihuollon sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimijoita koskeviin selvityksiin. Selvityksissä kartoitetaan Suomen nykytila toimijoita koskien, kuvataan valittujen maiden osalta

kansainvälisiä organisoitumismalleja ja laaditaan vaihtoehtoisia ehdotuksia Suomen tulevaisuuden organisoitumismalleista. Selvitykset valmistuvat vuosien 2025-2026 aikana.

Terveydenhuollon menetelmien arvioinnin ja päätöksenteon organisoitumismallit-selvitys - Sosiaali- ja terveysministeriö

Palveluvalikoiman periaatteista valmistellaan hallituksen esitystä. Työtä on toteutettu laajassa sidosryhmäyhteistyössä ja kansalaiskyselyjen muodossa. Hallituksen esitys on lausuntokierroksella 30.10.-19.12.2025. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluvalikoima - Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon arviointiprosesseja ja -kriteereitä uudistetaan lääkehoidon osalta Apteekki- ja lääketalous-ohjelmassa. Avohoidon ja laitoshoidon lääkkeiden käyttöönottoon liittyviä arviointiprosesseja ja -kriteereitä kehitetään ja uudistetaan siten, että ne olisivat yhteneväiset riippumatta lääkkeen annostelumuodosta. Hankkeessa selvitetään myös lääkekorvausjärjestelmän ehdollista korvattavuutta koskevan sääntelyn kehittämistarpeita. Lääkkeet ja apteekkitalous -hanke - Sosiaali- ja terveysministeriö

Käypä hoito ja hoitotoiminnan -suosituksiin suunnatulla rahoituksella vahvistetaan suositustoimintaa lisäämällä suositusten lukumäärää, varmistetaan suositusten saatavuus myös ruotsin kielellä, vahvistetaan suositusten käyttöä hoitotyössä ja rakennetaan suositusten hyödyntämisen seurantamallit.

Laatu-, vaikuttavuus- ja kustannusvaikuttavuustiedon tietotuotantoa kehitetään useammassa projektissa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen asiantuntijatyönä. Kokonaisuuteen kuuluvat projektit:

1. Geneerisen PROM-mittarin valinta ja käyttöönotto terveydenhuollossa
2. Toiminta- ja taloustietojen yhdistäminen ja yksikkökustannusten laskenta
3. Haitta- ja vaaratapahtumien tietotuotanto
4. Vaikuttavuustiedon tietotuotanto
5. Päivystystoiminnan tietotuotanto
6. HYTE-tiedon tietotuotanto
7. Vaikuttavat toimintamallit käyttöön - Innokylä

Tavoitteena on kehittää kyvykkyyttä kerätä, käsitellä ja julkaista vaikuttavuustietoa, joka pitää sisällään terveydentilaa kuvaavia klinisiä mittareita, väestön hyvinvointia ja terveyttä kuvaavia mittareita sekä asiakkaan itse raportoitujen tietojen (PROM ja PREM) mittareita. Tavoitteena on myös laskea sosiaali- ja terveydenhuollon yksikkökustannukset ja liittää yksikkökustannustiedot palvelujen käyttöä kuvaavaan tietoon. Lisäksi kokonaisuudessa täydennetään soite-tietoa puuttuvilta osin, esimerkkinä päivystystoimintaa kuvaavat tiedot.

Vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden tutkimukseen on suunnattu erillistä rahoitusta valtionavustuksina muun muassa yliopistotasoiselle sosiaalityön tutkimukselle.

Vaikuttavien menetelmien ja toimintamallien levittämistä on toteutettu verkostoyhteistyönä STM:n vetämässä Suomen kestävä kasvun ohjelmassa vuosina 2022-2025. Vaikuttavuuteen liittyvät kehittämishankkeiden ja tutkimusprojektien etenemistä ja tuloksia on seurattu hyvinvointialueiden ja muiden vaikuttavuudesta kiinnostuneiden sidosryhmien kanssa kahdessa STM:n verkostossa. Vaikuttavuuskeskus on yksi Suomen kestävä kasvun -ohjelman hanke, joka on keskittynyt erityisesti hyvinvointialueiden ja valtionhallinnon välisen yhteistyön kehittämiseen vaikuttavien menetelmien ja toimintamallien levittämiseksi. Hanke päättyy vuoden 2025 lopussa Ohjelman

päättymisen myötä, mutta verkostomaista yhteistyötä vaikuttavien käytäntöjen levittämiseksi kehitetään edelleen osana vaikuttavuuden toimeenpano-ohjelmaa vuosien 2026 ja 2027 aikana. Vaikuttavien käytäntöjen tuen pysyvää kansallista organisointia tullaan selvittämään toimeenpano-ohjelmassa vuoden 2026 aikana ja organisoinnista annetaan vaihtoehtoisia ehdotuksia seuraavalle hallituskaudelle.

Vaikuttavuusperustaista ohjausta vahvistetaan laatimalla porrastettu tiekartta uuden ohjausmallin kehittämisestä, laaditaan konkreettiset, ilmiöpohjaiset vaikuttavuustavoitteet osaksi valtakunnallisia sote-tavoitteita ja kehitetään vaikuttavuustavoitteiden seurantajärjestelmää. Seurantamittaristo kytkeytyy kiinteästi vaikuttavuustiedon tietotuotannon –projektiin.

Vaikuttavuuden toimeenpano-ohjelman lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon vaikuttavuutta ovat merkittävästi edistäneet Suomen kestävä kasvun –ohjelman lukuisat tuotokset, jotka ovat kuvattuina Innokylä-palvelussa [Haku | Innokylä](#). Digitaalisten palveluiden ja tekoälyn käytön vaikuttavuuteen liittyvää tutkimusta toteutetaan SoteDataLab-hankkeessa, jota rahoitetaan STM:n ohjaamasta Digitalisaatio-ohjelmasta. [SoteDataLab – Vaikuttavaa tietoa digitaalisista terveyspalveluista](#)

Hyvinvointialueiden palvelujen vaikuttavuuden, kustannusrakenteiden ja yksikkökustannusten seuranta

Laatu- ja vaikuttavuustietojen tiedonkeruu on tällä hetkellä suppeaa ja hajanaista. THL toteuttaa laatu- ja vaikuttavuustiedonkeruuta osana tilastoviranomaistoimintaa ja kansallisessa laaturekisteri-toiminnassa. Kerättävät tiedot koskevat kuitenkin yksittäisiä sairausryhmiä tai näkökulmia. Asiaan on tartuttu Kansallisen sote-tietojohdamisen ja vaikuttavuuden kehittämisen toimeenpano-ohjelmassa, kuten edellä olevassa kappaleessa kuvattiin.

Kansalliset laaturekisterit ovat keskeinen osa sosiaali- ja terveydenhuollon laadun, ja vaikuttavuuden seurantaa ja osaltaan luovat edellytyksiä kustannusvaikuttavuuden parantamiselle. Rekisterit mahdollistavat hoitojen vertailut ja tukevat vaikuttavien menetelmien käyttöönottoa valtakunnallisesti. Laaturekisteritoiminta kattaa tällä hetkellä yhdeksän sairausryhmää, ja sen laajentamista uusiin potilasryhmiin pidetään tärkeänä. Kansalliset laaturekisterit seuraavat keskeisiä kansansairauksia kuten diabetesrekisteri sekä sydänrekisteri (sepelvaltimotauti). STM ja THL laativat tiekartan ja suunnitelman laatu- ja vaikuttavuustiedon kehittämiselle vuonna 2025.

Hyvinvointialueiden kyky kehittää ja ylläpitää rekistereitä vaihtelee. Valtakunnallisesti yhtenäisten tietojen tuottaminen ja analysointi vahvistavat ja korostavat THL:n roolia kokonaisuudessa. Kehitystyö jatkuu THL:n supistuvista resursseista huolimatta, mutta laaturekisteritoiminnan laajentaminen ja vakiinnuttaminen edellyttävät edelleen pitkäjänteistä resursointia ja kansallista koordinaatiota.

Sosiaali- ja terveysministeriö on osoittanut julkisen talouden suunnitelmassa Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle noin miljoona euroa vuosittain yhdistetyn vaikuttavuustietovarannon rakentamiseen. Laaturekisterien ylläpitoon ja kehittämiseen hallitus on osoittanut julkisen talouden suunnitelmassa toiset miljoona euroa vuosittain. Lisäpanostus on tarkoitettu hoidon laatua koskevien tietojen käsittelyn kehittämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon muuttuneessa toimintaympäristössä, jossa yhteistyö ja yhteiskehittäminen hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin kanssa on aiempaa tarkoituksenmukaisempaa.

Kustannustietojen tiedonkeruu toteutetaan valtiokonttorin toimesta ja tiedot siirretään myös THL:lle viranomaisrajapinnan kautta. THL:n on perustettu TAHTO (Talous-, henkilöstö- ja toimintatiedot) -rekisteri vuonna 2021, jonne valtiokonttorin taloustiedot siirretään edelleen käsiteltäväksi sopivaan muotoon raportointia varten. Sote-palvelujen osalta erityisen kiinnostava taloustiedonkeruu koskien tilinpäätöstietoja palveluluokittain toteutetaan kerran vuodessa keväällä. Palveluluokkakohtaista tietoa yhdistetään THL:n palveluja kuvaaviin rekisteriaineistoihin, mikä mahdollistaa esimerkiksi sote-palvelujen yksikkökustannuslaskennan. Näitä tietoja raportoidaan THL:n tietokantaraporteilla ja Sotkanet –tilastopalvelussa sekä hyvinvointialueiden tilannekuva raportointipalvelussa. Yksikkökustannustietoja hyvinvointialueittain ja palveluittain ei voida julkaista julkisena tietona, koska kuluttaja- ja kilpailuvirasto on lausunnossaan todennut julkaisun sisältävän haitallisia vaikutuksia ja riskejä hyvinvointialueille. [Lausunto sosiaali-terveydenhuollon palveluiden yksikkökustannusten julkaiseminen - KKV](#) Hyvinvointialueita ohjaavat ministeriöt saavat tietoja jatkossa käyttöön lakisääteiseen ohjaustehtäväänsä sote-järjestämislain 29 §:n uudistamisen myötä vuoden 2026 alusta.

STM:ssä on paraikaa valmistelussa arviointikehikko, joka palvelisi valtioneuvostoa hyvinvointialueita koskeissa lakisääteisissä ohjaustilanteissa ajantasaisesti. Kehikko tarjoaa vastauksia siihen, riittääkö yleiskatteellinen rahoitus hyvinvointialueiden lakisääteiseen järjestämistehtävään, jolloin toimintaa, taloutta ja tuloksellisuutta tarkastellaan yhtäaikaisesti ja kokonaisuutena kansallisesti ja hyvinvointialueittain. Tarkastelussa täsmennetään riittävien lakisääteisten palvelujen sisältö huomioiden palveluvalikoiman periaatteet sekä määritellään arviointikehikossa käytettävät tuloksellisuuden ulottuvuudet ja mittarit tavoitetasoineen.

Tietojen hyödyntäminen hyvinvointialueiden ohjauksessa

STM on aloittanut vuoden 2023 keväällä kehittämään uudistuneen sote-rakenteen myötä erityisesti hyvinvointialueiden seurantaan, arviointiin ja ohjaukseen raportointipalvelua. Ensimmäinen versio johdon työpöytä -työkalusta, Johdon strateginen tilannekuva (JST), valmistui kesäkuussa 2023. Tämä ratkaisu on julkisesti saatavilla osoitteessa [Johdon strateginen tilannekuva - THL](#). Raportointi-ratkaisu on suunniteltu hyvinvointialueiden ohjauksesta vastaavien valtioneuvoston virkahenkilöiden ja hyvinvointialueiden tietotarpeiden mukaisesti ja siellä esitettävät tiedot keskittyvät hyvinvointialueiden tilannekuvan esittämiseen.

Johdon strategisen tilannekuva -palvelun lisäksi on kehitetty toinen julkinen raportointipalvelu, joka kuvailee laajemmin hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden tilaa ja tulee sisältämään jatkossa myös palvelujen riittävyttä kuvaavia mittareita tavoitearvoineen. Palvelun tarkoituksena on erityisesti keskittyä palvelujen laadun ja vaikuttavuuden arviointiin jatkossa. Uusi palvelu julkaistaan THL:n internet-sivuilla lokaluun viimeisenä päivänä.

Tietoja hyödynnetään hyvinvointialueiden ohjauksessa muun muassa raportoitaessa eri sidosryhmille hyvinvointialueiden tilanteesta, hyvinvointialueneuvotteluihin valmistautumisessa ja STM:n selvitystä laadittaessa. Raportointi on tarkoitettu hyvinvointialueen jatkuvan seurannan välineeksi, joten sitä käytetään kaikissa ohjaustilanteissa (lisärahoitus, arviointimenettely jne.). Hyvinvointialueet ovat kertoneet hyödyntävänsä tietoa oman päätöksenteon tukena esimerkiksi aluevaltuuston kokouksissa ja vertaistiedon tietolähteenä. Tiedot ovat julkisesti saatavilla, joten tietoa hyödyntävät myös median edustajat ja muu julkinen yleisö.

Liite 1. STM; Sote-palveluiden vaikuttavuuden edistäminen

Asiantuntijalausunnon laatija STM: Petra Kokko, neuvotteleva virkamies